విందు ముచ్చట

"మీ ఆడవాళ్లు పెద్దపెద్ద సభలు సమాజాలు నడుపుతూ ఏదో సంస్కారం చేస్తున్నట్టు అట్టహాసం చేస్తుంటారు గాని ఒక్క చిన్న మార్పు చేయలేరు. ఒక బండి పోయినగాడిలో తక్కిన బండ్లన్నీ పోయినట్టు పూర్వం యే యుగాలనాడు యెవరు పెట్టిన ఆచారాలనో అనుసరిస్తుంటారు. ఒక్క క్రొత్తమార్గం త్రొక్కలేరు. ఎందుకు మీకు హక్కులు, అధికారాలు, స్వాతంత్ర్యాలు, గుంజకుకట్టిన దూడలవలెపడిఉండక." *

రచయిత

'లీలా! మీ నాన్నగారు వస్తున్నారేమో మళ్లీ ఒకమాట వాకిట్లోకి పోయిచూడూ' అన్నది రాజేశ్వరి బీరువాలో యేమిటో వెతుక్కుంటూ.

లీల వాకిట్లోకి వచ్చేటప్పటికి రాఘవరావు గేటు దాటి వరండాలో పారాడుతున్న పసివానిని చూచి సైకిల్ గంట గణగణ మ్రోగించి నవ్వుతూ లోపలికి వచ్చాడు. లీల తండ్రిని చూడగానే గబగబ పరుగెత్తుకుంటూ తల్లివద్దకుపోయి 'అమ్మా నాన్నగారు వచ్చా'రన్నది. ఆమాటవినగానే 'ఆహాఁ వచ్చారూ మీకోసమే యెదురుచూస్తున్నా'నంటూ రాజేశ్వరి హాలులోకి పెనిమిటి కెదురువచ్చింది. 'ఎందుకేమిటి నారాకయింతగా నిరీక్షిస్తున్నా' వంటూ రాఘవరావు సైకిలు సావిట్లో ఆనించి కోటుగుండీలు విప్పుకుంటూ గదిలోకి పోయి గదిలో వంకెను కోటుతగిలించి మళ్లీ హాలులోకి వచ్చి పేరంటపు ముస్తాబుతో ఉన్న రాజేశ్వరినీ పిల్లలను చూచి 'యెక్కడో పేరంటమో భోజనమో తగిలినట్టున్నదే యెక్కడేమి'టన్నాడు.

'యింజనీరుగారి యింట్లో వారి అబ్బాయి వివాహమని మొన్న నెప్పుడో శుభలేఖలు వచ్చాయి కాదూ. పెండ్లిచేసుకొని వచ్చారు కాబోలు ఈ దినం ఆడవారి విందుట. ఎనిమిది గంటలకల్లా విస్తళ్లువేస్తామని అచ్చుకార్డు లిచ్చిపోయినారు' అన్నది రాజేశ్వరి.

'అయితే మాకు పడలేదేం పద్దు?'

'మీకూ పడుతుంది రేపు ఆదివారంనాడు.'

రాఘవరావు చేతినున్న రిస్టువాచీ చూచి 'అబ్బో ఏడుగంటలయిందే! అయితే యింకా భోజనానికి వెళ్లలేదేం? వారిబంగాళా యెక్కడో ఊరివెలుపల ఉన్నది. చాలదూరం. త్వరగా జట్కా తెప్పించు. వేళ తప్పివెళ్లితే బాగుండ'దన్నాడు.

'సరే బండికేమి భాగ్యం రమ్మని ఒక్క కేక పెడ్తే వస్తుంది.'

'అయితే యిక నెందుకు ఆలస్యం?'

'మాకు మీ మగవారికి లాగా దుడ దుడా చేతులూపుకుంటూ పోవడానికి లేదుగా?'

'ఏమి?'

‘పసుపు కుంకుమ తీసుకపోవద్దూ? వారింట్లో పేరంటం వస్తున్నదని తెలుసుగాని యింట్లో రవికలగుడ్డలున్నాయనుకున్నాను. తీరాచూస్తే మంచివిలేవు. ప్రొద్దుక్రుంకి పోతున్నది. గుడ్డలు తెచ్చిపెట్టే వాళ్లు కన్పడలేదు. ఆకోటడు వట్టిమొద్దు. చెట్లకునీళ్లుపోయడానికి పనికి వస్తాడేగాని బజారుపనులకు కొఱగాడు అందులో యిటువంటి పనలేచేయలేడు. అందుకోసం మీరైనా త్వరగా యింటికివస్తే వాడినిబజారుకు తీసుకుపోయి సిల్కురకాల్లో రెండుగజాలుకొని పంపుతారుగదా అని చూస్తున్నాను.’

‘అబ్బా పోనిద్దూ, ఇంత అడావిడిపడి ఆరవికలు తీసుకపోక పోతేనేమి? మలుపూ, పొరబాటూ, లేముడీ, యేమీ చూచుకోకుండా చెల్లించడానికి యిది సర్కారుశిస్తా? దానికైనా గడువూ వ్యత్యాసమూ ఉంటుంది, దీనికదీ లేనట్టున్నదే! అప్పటికప్పుడు క్షణాలమీద చెల్లించాలె. యివ్వాళ రవికలు తీసుక పోకుండా వూరికేపో ఏంజేస్తారో చూస్తాము.’

‘సరిసరి వాళ్లేమిచేస్తారు? మన మర్యాదకొఱకు మనం తీసుక పోతున్నాంగాని.’

‘ఏమి మర్యాదయిది పిచ్చిమర్యాద. ఇవ్వాళ యివ్వడం రేపువసూలు చేసుకోడం. ఇదివాళ్లకూ గొంతుఉరే మనకూ గొంతుఉరే ఉన్నప్పుడు లేనప్పుడు యేమి అవస్థయిది. మానేస్తే తీరిపోతుంది.’

‘బాగానే ఉన్నది. అందఱు లక్షణంగా పసుపు కుంకాలు తీసుకొస్తే, నేనొక్కదాన్నీ ఊరికేపోయి ఏదో తప్పుచేసినట్టు చాటు చాటున నుంచోనా యేమిటి?’

‘చాటు చాటున నుంచోడ మెందుకు? యిందులో నీవు చేసిన తప్పేమున్నది? వాళ్లు భోజనానికి రమ్మని పిలిచారు నీవు వెళ్లావు. వాళ్లు రవికలగుడ్డలు తెమ్మని చెప్పలేదు, నీవు తీసుకపోలేదు.’

రాజేశ్వరి పక్కున నవ్వి ‘ఎవరైనా రవికలగుడ్డలు తెమ్మని చెప్పిపోతారా యేమిటి? ఎవ్వరు తెమ్మని చెప్పరుకాని తీసుకపోకుండా యెవ్వరు వెళ్లరు. వెళ్లితే సిగ్గుగా ఉంటుంది.’

‘ఎందుకు సిగ్గు ఏమి తప్పు చేశావని? ఛీ ఛీ మీ ఆడవాళ్లు పెద్దపెద్ద సభలు సమాజాలు నడుపుతూ ఏదో సంస్కారం చేస్తున్నట్టు అట్టహాసం చేస్తుంటారు గాని ఒక్కచిన్న మార్పుచేయలేరు. ఒకబండి బోయిన గాడిలో తక్కిన బండ్లన్నీ పోయినట్టు పూర్వం యే యుగాలనాడు యెవరు పెట్టిన ఆచారాలనో అనుసరిస్తూ పోతూఉంటారు అంతే. ఒక్కక్రొత్త మార్గం త్రొక్కలేరు. ఎందుకు మీకు హక్కులు, అధికారాలు, స్వాతంత్ర్యాలు. గుంజకు కట్టిన దూడలవలె పడిఉండక, అయినా ప్రతి పేరంటానికీ రవికలగుడ్డలూ, వెండివస్తువులు తీసుకపోవడము అనగత్యమైన నిర్బంధంగా ఉన్నది; బహుమానమన్నప్పుడు అది ప్రతిఫల రహితమైనదిగా ఉంటే దానిలో అర్థమున్నది. కాని యిప్పటి యీ బహుమానాలన్నీ బలవంతపు ఋణంగా పరిణమిస్తున్నాయిగాని బహుమానపు అందమేమైనా ఉన్నదా? గొప్పతనం హెచ్చినకొద్దీ ఇదొక పెద్ద ఎస్టాబ్లిషుమెంటైంది. చెప్పానో లేదో, మొన్న మా స్నేహితుడు శివరావు యింటికి వెళ్లితినే వాళ్లయింట్లో ఒకఅద్దాలబీరువా నిండా వెండిసామానులు చీట్లు కట్టిపెట్టి ఉన్నాయి. ‘ఇదేమిటిరా ఒకషాపు ఓపెన్ చేసినట్టు వెండిసామానంతా అద్దపుబీరువాల్లో అమర్చి ఉంచావు ఏమిటీ గోల’ అన్నాను. ‘నిజంగా గోలేరా’ అన్నాడు శివరావు. ‘ఏమిగోల’ అన్నాను. ‘మొన్న మా అబ్బాయి అక్షరాభ్యాసానికి వచ్చిన బహుమానాలురా’ అన్నాడు. ‘అయితే వీటి కింత శృంగారమెందు’ కన్నాను నేను. ‘శృంగారానికి కాకపోతే అవి మనం ఉపయోగించేటందుకురా! ఇవి యెవరిచ్చారో వారికి మళ్లీ మనం చెల్లించవద్దూ? అందుకోసం అవి యెవరిచ్చారో వాటి తూకం వగైరా యెంతో వివరంగా వ్రాసిపెట్టిఉంచాం. ఈ యిచ్చినవారి యిండ్లల్లో

ఏదైనా శుభకార్యం వస్తే వారు యేపాటి దిచ్చారో చూచి ఆ మాత్రపు విలువగలది మార్చి వారికి మళ్లా చెల్లిస్తుంటాము' అన్నాడు. 'ఓయి బాబో యిదొక పెద్ద అవస్థేనే' అన్నాను నేను. 'అవస్థా అవస్థన్నరా! ఇందులో యింకో తమాషా ఉన్నది. యివి పిల్లవాడికిచ్చినవి గనుక మన యింట్లో ఉంటవి. ఏదో వీలైనట్టు చేసుకుంటూ ఉంటాము. ఇక ఆడపిల్ల పెండ్లి బహుమానాలు మొదలైనవాయెనా అవి ఆమెగారు అత్తవారింటికి తీసుకపోతుంది. మనం మాత్రం యీ ముడుపులు యిక్కడ లెక్క ప్రకారం చెల్లిస్తూ ఉండాలె.' అన్నాడు శివరావు. 'అబ్బా! యింత అవస్థలమారి ఆచారం అవలంబించక పోతే ఏమి? నెలకు వందో రెండువందలో సంపాదించుకుంటున్న వాళ్లం మనకే యింత కష్టంగా ఉన్నదే. సామాన్య కుటుంబీకు లెంత అవస్థపడుతున్నారో యీ ఆచారంతో, దీన్ని గట్టిగా మానేస్తే తీరిపోతుంది బాధ' అన్నాను నేను. 'సరి సరి మానడమంటే మాటలేనా ఆడవాళ్లూరుకుంటారూ? ఎవరింట్లోనో ఏదో శుభకార్యం అన్నమాట వింటే చాలు. ఏమండీ! ఫలానావారియింట్లో ఫలానా శుభకార్యమట ఏదో గిన్నో, పళ్లెమో, పన్నీరుబుడ్డో గంధపుగిన్నో తీసుకరారూ, అని ముందుగానే యింట్లో పోరు ఆరంభమౌతుం'దన్నాడు శివరావు. కనుక నీవు యివ్వాళ నామాటవి...'

'సరి సరి మాటలతో తైము కానిచ్చేస్తున్నారు. అయ్యో వాళ్లయింటికి విందుకు పొయ్యే దెట్లాగండీ!' అని వలవలలాడింది రాజేశ్వరి పెనిమిటిమాట లేవీ చెవిని బెట్టుకోకుండా.

'మరేం భయంలేదు. యివ్వాళ రవికలగుడ్డలు లేకుండా వెళ్లిరా ఏమవుతుందో చూదాం.'

'ఏమయ్యేదేమిటి తిడ్తారా! కొడ్తారా! మనకే అవమానం అనిగాని. పోనీ లెండి వెళ్లడమే మాని వేస్తాను. రేపు సీతామహాలక్ష్మమ్మ గారు యెక్కడైనా కన్పడి రాలేదేమని అడిగితే ఏదో తలనొప్పో కడుపునొప్పో వచ్చి యిద్దైనా నని చెప్తాను.'

'ఛీ సుఖంగా ఉండి అదేం మాట. నీవు నామాట విని వూరికే వెళ్లిరా? ఎవరో ఒకరు ముందు సాహసించి ఆచరణలో పెట్టకపోతే దురాచారాలు యెట్లా పోతాయి?'

'మీ డబ్బు ఆదాకోసం నన్ను అవమానం పాలు కమ్మంటారా?'

'నీ విపరీతర్థాలు చూస్తే నాకు కోపం వస్తుంది. డబ్బు కర్చుకోసం నేను చూస్తున్నానా? నీకటు అనుమానముంటే ఇదిగో యీ పదిరూపాయలనోటు తీసుకొని ఒకతానో అరతానో రవికలగుడ్డ తెప్పించి బీదముత్తైదువులకు పంచిపెట్టు నేను కాదంటానేమో!' అని రాఘవరావు జేబులో నోటు తీసి విసిరి రాజేశ్వరిమీద పడవేశాడు.

పెనిమిటికి కోపం వచ్చిందని గ్రహించి రాజేశ్వరి కొంచెం జంకినదై 'నాకు అవమానంగా ఉంటుందని నేను చెప్పాను. ఆ మాత్రానికే కోపం వస్తే నేనేం జేసేది?' అన్నది జాలిగా.

"రాజేశ్వరీ నిన్ను అవమానంపాలు చేయవలెనని నా ఉద్దేశ్యంగాదు. చెప్పే విషయంలోని సద్భావం తెలుసుకోనందుకు నాకు కోపం వస్తున్నది. ఇంట్లో మగవాళ్లను యింత పీడించీ, సాధించీ, చీవాట్లు తినీగదా మీరు యీ పేరంటపు వేడుకలు సాగించడం? ఇదంతా మా దయాధర్మభిక్షమీదనే ఆధారపడి ఉన్నది గదా. మేము జాలిపడి యిస్తే కద్దు లేకపోతే లేదు గదా. కానీకి రికానా లేని మీకీ అనవసరపు మర్యాద లెందుకు చెప్పు? మేము విందంటే ఎంత హాయిగా వెళ్లివస్తామో చూడు. మీరుగూడా అట్లా వెళ్లివస్తే యెంత బాగా ఉంటుంది? కనుక నా మాట విని వెళ్లు' అన్నాడు రాఘవరావు.

"అబ్బా నేను వెళ్లలేనండీ' అన్నది రాజేశ్వరి.

'వెళ్లకపోతే నా మీద ఒట్టు' అన్నాడు రాఘవరావు. మంత్రకట్టులో నిలిచిన సర్పంలాగా రాజేశ్వరి యిక నేమీ అనలేక నిలిచిపోయింది. రాఘవరావు గేటువద్దకు బోయి త్రోవను వెళ్లుతూ ఉన్న ఒక గుఱ్ఱపుబండిని పిలిచి 'రాజేశ్వరీ! త్వరగా బండి యెక్కు' మన్నాడు. రాజేశ్వరి పులిమి పుచ్చుకుంటూ పిల్లలిద్దర్నీ బండి యెక్కించి తానూ యెక్కబోతూ 'అయ్యో! యెట్లా వెళ్లేదండీ ఉత్తచేతుల్లో మొన్న యింజనీరుగారి భార్య మనరఘు పుట్టినదినం పండుగకు పసుపుకుంకుము తెచ్చింది కూడను' అన్నది.

"ఆచార్యులవారి అప్పుల చట్టంతో మహామహా బాకీలే నిరాక్షేపణగా రద్దై పోతూఉంటే ఈ రవికల గుడ్డల బాకీకింత యిదై పోతావేమిటి! మాటేం పర్వాలేదు వెళ్లి లక్షణంగా భోజనంచేసిరా' అన్నాడు రాఘవరావు నవ్వుతూ. రాజేశ్వరి యిక చేసేది లేక తానూ బండియెక్కి 'పసివాడిని ఉయ్యాలలో పడుకోబెట్టాను నిద్రబోతున్నాడు. నేను వచ్చేదాకా కోటణ్ణి ఉండమనండి' అన్నది. సరే నన్నట్టు రాఘవరావు తలవూపాడు. బండిసాగింది రాఘవరావు యింట్లోకి వచ్చి వంటైందండీ అని సుబ్బమ్మనడిగి ఆవిడ అయిందంటే, అయితే వడ్డించండి వస్తున్నానని కాళ్లు కడుక్కోడానికి దొడ్లోకి వెళ్లాడు.

2

దాదాపు పది గంటలైంది. రాజేశ్వరి పిల్లలు యింకా రాలేదు. చీకట్లో పిల్లలూ తానూ ఒంటరిగా రావడానికి రాజేశ్వరి భయపడుతుందేమో అనుకుంటూ, ఈ కోటణ్ణి పంపుదామన్నా వీడికి సైకిలెక్కడం రాదు. నడిచి వీ డెప్పటికి చేరుకుంటాడక్కడికి? ఒకవేళ పంపినా వీ డే దోవను వెళ్తాడో వాళ్లేదోవను వస్తారో! అయినా యీ పేటనుంచీ చాలామంది స్త్రీలు బండ్లు కట్టుకొని వెళ్లినట్టున్నారు. ఆ బండ్లతోపాటు వీండ్లబండి వస్తుంది అనుకుంటూ యింట్లోకీ బయటికీ ఆదుర్దాగా తిరుగుతున్నాడు రాఘవరావు. అనుకుంటూ ఉండగానే పదిన్నరైంది. యిక నిబ్బరంగా ఉండలేక కోటణ్ణి పిలిచి 'ఒరే అమ్మగారు యింజనీరుగారి బంగాళాకు భోజనానికి వెళ్లారు గాని లాంతరు తీసుకొని వెళ్లి పిలుచుకురా' అని చెప్పాడు. కోటడు వెంటనే దీపం వెలిగించుకొని గేటువద్దకు వచ్చాడు. అంతలో రాజేశ్వరీ పిల్లలూ యెక్కినబండి యెదురువచ్చింది. రాఘవరావు రాజేశ్వరి పిల్లలు సుఖంగా యిల్లు చేరుకున్నందుకు సంతోషిస్తూ జట్కావాడికి బాడుగయిచ్చి పంపివేసి లోపలికివచ్చి 'అహాఁ రవికలగుడ్డలు తీసుకపోకపోయినా భోజనంచేసి వచ్చారే' అన్నాడు పరిహాసంగా. రాజేశ్వరి బదులు చెప్పకుండా ముఖం తీసిపెట్టుకొని రఘు విడిచివేసిన బూడ్సులు మేజోళ్లు చేతిలో పట్టుకొని గదిలోకి వెళ్లిపోయింది. ఆమె వైఖరి చూచి ఏదో జరిగినట్టే ఉన్నదే, అని అనుకుంటూ పిల్లలమాటలద్వారా తిన్నగా రాజేశ్వరిని గూడా కబుర్లలోకి దింపుదామనే ఉద్దేశ్యంతో పిల్లలను దగ్గరకు తీసి 'పెండ్లివారింట్లో ఏమిచేశారు? నాకు చెప్పరూ' అన్నాడు. బంగాళాదుంపలకూర చేశారన్నాడు రఘు. వంకాయకూరగూడా చేశారన్నది లీల.

'ముష్టికూరల మాటేమిటి? అప్పచ్చు లేమిచేశారో చెప్పండి' అన్నాడు రాఘవరావు.

'అప్పడాలు,' అన్నాడు రఘు.

"అప్పడాలు అప్పచ్చులా నాన్నా' అని నవ్వింది లీల.

'కాకేం? మొన్న అమ్మచేసిన అప్పచ్చులట్లా లేవేం?' అన్నాడు రఘు కోపంతో.

'అమ్మ చేసినవి పూరీలు, అవీయివీ ఒకటెందుకైనాయి? అయితే అమ్మచేసిన అప్పచ్చులమీద పంచదార ఉన్నది గదా వీటిమీద ఉన్నదీ?' అన్నది లీల తనవాదం సమర్థిస్తూ.

'మఱచిపోయినావేమో' అన్నాడు రఘు. రఘు సమర్థన చూస్తే రాఘవరావుకు వల్లమాలిన ముద్దు వచ్చి ఆనందంతో కుమారుణ్ణి అక్కున చేర్చి ముద్దు పెట్టుకున్నాడు.

'నాన్నా! తమ్ముడికి తెలియదుగాని ఆంవడలు, జిలేబీ, పరమాన్నం, పులిహోరా చేశా'రన్నది లీల.

'పెరగప్పచ్చులు చెప్పడం మైచిపోయిందీ' అని చప్పట్లు కొట్టాడు రఘు.

'ఆంవడలంటే అవేగా?'

'ఔనా నాన్నా?' అన్నాడు రఘు.

'ఔను బాబూ, పిండివంటల మాట సరేగాని పాటలు పాడారా?' అన్నాడు రాఘవరావు.

'ఆఁ పాడారు, గ్రాంఫోనుగూడా పెట్టా'రన్నాడు రఘు.

'నాన్నా! మధ్య పెద్దపెద్ద పీటలేసి పెద్దపెద్ద అరిటాకులేసి వాటిమీద కొత్త వెండికంచాలు పెట్టి పెండ్లి కొడుకునూ పెండ్లి కూతుర్నీ అక్కడ కూర్చోపెట్టారు. పెండ్లికొడుకు తన విస్తట్లో అప్పడం తీసి పెండ్లికూతురు విస్తట్లో వేస్తేను ఎంగిలి అప్పడం వేస్తే నేను అన్నం తిననని పెండ్లికూతురు కోపంతో మూతి ముడుచుకొని కూర్చున్నది' అని నవ్వింది లీల. 'ఇవన్నీ యెక్కడ విశదంగా చూచావమ్మా' అని కూతుర్ని లాలిస్తూ ప్రశ్నించాడు రాఘవరావు నవ్వుతూ.

పెనిమిటీ బిడ్డలూ యీవిధంగా ముచ్చట్లాడుతుంటే యెక్కడికన్నా ఒక్కక్షణం వెళ్లివస్తే వేయి కబుర్లు చెప్పే రాజేశ్వరి గదిలోనుంచి యివతలికే రాకుండా నగలూ చీరలూ సవరిస్తూ గదిలో బీరువా వద్దనే ఉండిపోయింది. రాఘవరావుకు భార్య మాట్లాడకపోతే యేమీ తోచలేదు. పైగా తానింతగా పోరాడి పంపిన విషయంలో యేమిజరిగిందో తెలుసుకుందామనిగూడా మనస్సులో కుతూహలంగా ఉన్నది రాఘవరావుకు. అందువల్ల ఆమె నెట్లాగైనా కదలిద్దామని 'పోనీ భోజనంచేసి వచ్చారుగదా. రవికెలు తీసుకపోకుండా పోతున్నానే భోజనం పెడ్తారో పెట్టరో అని మీ అమ్మ చాలా భయపడ్డదిలే. రవికలు తేలేదేమని యెవరు అడుగలేదుగదా బ్రతికిపోయినా'మన్నాడు రాఘవరావు పిల్లలిద్దర్నీ చెరివొకచేతా పట్టుకొని గదిలోకి వస్తూ.

'ఆహా! అడగలేదు' అని తండ్రికిచెప్తూ 'యేమే అమ్మా అడిగారా అడగలేదు గాదూ' అన్నది తల్లితో లీల.

'ఆఁ అడగలే? నీకు తెలుసు' అన్నది రాజేశ్వరి కోపంతో.

'అయితే అడిగారా యేమిటి? మీ ఆడవాళ్లు చాలా అసాధ్యులే' అన్నాడు. వెంటనే అందుకొని రాఘవరావు.

'చాల్లెద్దురూ మీమాటలువిని అన్యాయంగా అభాసుపాలైనాను యివ్వాళ.'

'ఆఁ అభాసే! ఎంతమాట! నీవీ పేరంటాలు భోజనాలు యికనుంచీ మానేయ్. అగౌరవం జరిగిన తర్వాత యింకా పోవడమేమిటి తెలివితక్కువగా.'

'వాళ్లేం జేశారు? మనం జేసినదాన్నిబట్టే వచ్చింది. నేనూ నలుగురి మాదిరిగా వెళ్లితే నాకీ అవమానం యెందుకు వస్తుంది?'

'తీసుక పోకపోతే మాత్రం ఆ మర్యాద చేయాలెనా? రవికలు చూచా మనిషిని చూచా మర్యాద!'

'ఆమె చేయవలెనని చేసిందా యేమిటి? నేనూ అందటితో పాటు తెచ్చాననే అనుకున్నది.'

'తేలేదని యెవరు చెప్పారు?'

'నేనే చెప్పాను.'

'నిన్నెవరు చెప్పమన్నారు?'

'రాజేశ్వరమ్మగారు! మీకు పసుపు కుంకుమ తెచ్చిన పళ్లెం మీకు ముట్టిందా? తీసుకొని మరీ వెళ్లండి సుమండీ. సందడిలో యెక్కడన్నా మఱచి

పోతామని చెప్పుతున్నానని సీతామహాలక్ష్మమ్మగారడిగితే యేమి చెప్పేది? నేను తీసుకరాలేదండీ అన్నాను. అసలు ఆమె యిట్లా అడుగుతుందేమోనని నేను వెనుక వెనుకనక్కే ఉన్నా. అయినా ఆమె ఆకాస్త మాట అడగనే అడిగింది.'

'ఓశ్ దీనికేనా యింత గడబిడ చేస్తున్నావు? మహా! మహా! మీరంతా వెండి పళ్లాలతో పసుపు కుంకుమలు తీసుకపోవడం మామూలుగదా. అవి యేమన్నా మారుపడి పోతవేమోనని అడిగింది కాబోలు. అందులో నిన్ను అవమానం చేసిందేమున్నది?'

'ఆమె అవమానం చేసిందని నేనూ చెప్పడంలేదు. ఎప్పుడూ తెచ్చేదాన్ని గనుక తెచ్చానేమోనని పరామర్శగా అడిగింది. ఆమె తప్పులేదు. నలుగురిలో తేలేదనడానికి నాకే చచ్చిన చావైంది. అయినా దేనికి పట్టినా మీపట్టే పట్టాయెను. ఎన్ని విధాల చెప్పినా విన్నారా? పోనీ! పోకుండా వూరుకుంటాను మొర్రో అంటే దానికీ కాదంటిరి.'

'అవును యిటువంటి వెఱ్ఱి మొఱ్ఱి ఆచారాలు మీకు మీరు తొలగించుకోడం చేతకాకపోతే మేమైనా పట్టుపట్టి వదలించాలిసిందే. అందుకే యింత పట్టుపట్టాను. అయినా ఒకరికి యివ్వబోయేటప్పుడు యీ ఆచారం అమలులో పెట్టడం పొరబాటే. మనము తీసుకోవలసి వచ్చినప్పుడే దీనిని నిషేధించాలె.'

'అవును నిజంగా చేయవలసినపని అది. మన అభిప్రాయం మనం ముందు తెలుపకుండ తీసుకపోకపోతే మన ఉద్దేశ్యం వారికేమి తెలును? లోభత్వం చేత తీసుకరాలేదంటారు.'

'అవును నిజమే. నిన్ను ఈ దినం చాలా కష్టపెట్టాను. కాని ఈరోజు నీమూలంగా ఈ ఆచారం ఆచరణలోకి వచ్చిందంటే నీకు వందనా లర్పించే సామాన్య కుటుంబికు లెందఱో వుంటారు. క్రమంగా నీకీ విషయం తెలుస్తుంది. అయితే దీనికి ఒక్కటే ఉపాయం. వచ్చే నెలలో మన లీల అక్షరాభ్యాసం చేసి ఆడవారికీ మగవారికీ విందు చేయవలె ననుకుంటున్నామా ఆరోజు విందు కార్డులలోనే 'వెండి వస్తువులు రవికలగుడ్డలు వగైరా బహుమతులు పుచ్చుకోబడవు' అని అచ్చువేయిస్తాను. అంతటితో వ్యవహారం పరిష్కారమైపోతుంది.'

'అంతే అట్లాచేయండి నాకూ యిష్టమే.'

'అమ్మయ్యా! యిష్టపడ్డావుగదా, యివ్వాళ నీవు ప్రసన్నురాలవు కావడం నాపాలిటికి యిష్టదేవతా ప్రసన్నం కంటె యెక్కువ ప్రమోదకరంగా ఉన్నది.'

'అబ్బబ్బా! నాకివ్వాళ చికాకుగా ఉన్నది గాని మీకథా కవిత్వం కాశేపు మానేయండి.'

'పోనీలే నీకు చికాకుగా ఉంటే నిన్ను మాట్లాడించి యెందుకు శ్రమపెట్టాలె? వెళ్లి కథన్నా వ్రాసుకుంటాను. గృహలక్ష్మికి.'

'ఏమికథ వ్రాసుకుంటారు.'

'యివ్వాళ జరిగిన కథే.'

'ఆఁ అప్పుడే తలపెట్టారూ; గృహలక్ష్మికే! సంసారం గుట్టూ వ్యాధి రట్టూ, అంటారుగదా యిటువంటి గృహచ్ఛిద్రాలన్నీ కథలంటూ పేరుపెట్టి పత్రికల కెక్కించ వచ్చునండీ.'

'చస్ వూరుకో! అవన్నీ పూర్వకాలపు ఆచారాలు ఇప్పటి ఫ్యాషన్ యిదే' అంటూ రాఘవరావు నవ్వాడు.

రాజేశ్వరిగూడా నవ్వు ఆపుకోలేక పోయింది.

కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మ.